

Araştırma Makalesi/Research Article

<https://doi.org/10.52105/temelegitim.1581802>

Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Okuma Kültürü²

Reading Culture In Contemporary Turkish Children's Literature

Süleyman Aksoy^{ID}, Ali Fuat Arıcı^{ID},

Received/Geliş: 8 Kasım 2024

Accepted/Kabul: 21 Şubat 2025

Published/Yayın: 1 Haziran 2025

Öz

Bu araştırmanın genel amacı, çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan okuma kültürü unsurlarının sunuluş biçimlerini incelemektir. Bu araştırma, nitel bir araştırma modeli olan durum çalışmasıdır. Araştırmanın inceleme nesnelerini; ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olan, okuma kültürü temasında yazılmış 15 çağdaş Türk çocuk edebiyatı eseri oluşturmaktadır. Belirlenen kitaplar doküman analiziyle incelenmiştir. İncelenen kitaplarda tespit edilen okuma kültürü unsurlarına ait veriler sınıflandırılmış ve içerik analizi tekniğiyle yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen eserlerde okuma kültürüne ait olumlu ve olumsuz sunuluş biçimleri tespit edilmiştir. Olumlu sunuluş biçimlerinin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. İncelenen eserler; okuma eylemine, okura, kitaba, kitaplığa ve kütüphaneye yani bir bütün olarak okuma kültürüne karşı okurda olumlu algılar oluşturacak niteliği taşımaktadır. Bu sunuluş biçimlerinde okuma kültürü unsurlarının önemi ve insan hayatındaki konumu yansıtılmıştır. Kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin sunuluş biçimleri, olumlu iletileriyle okuma kültürünü desteklemesine karşın eserlerde yeterli düzeyde işlenmemiştir. İncelenen eserler, okuma kültürünün gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu eserlerden okuma kültürü edindirme süreçlerinde nitelikli uyaranlar olarak yararlanılabilir. Okuma kültürü temalı Türk çocuk edebiyatı eserlerinin Türk toplumundaki mevcut ve ideal okuma kültürünü yansıttığı, okuma kültürünün gelişiminde bir uyaran olabileceği hesaba katılarak bu doğrultuda nitelikli eserlerin üretilmesi ve bu eserlerin çocuklarla buluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Türk çocuk edebiyatı, okuma kültürü, okuma.

Abstract

The primary aim of this study is to examine the ways in which elements of reading culture are presented in contemporary Turkish children's literature. This research employs a case study approach, a qualitative research model. The objects of the study are 15 contemporary Turkish children's literature works selected through criterion sampling. They are all centred around the theme of reading culture. These selected books were analysed using document analysis technique. The data related to elements of reading culture identified in the analysed books were classified and interpreted using content analysis techniques. The research documented as many negative as positive representations of the reading culture. In the majority of instances, positive

Süleyman Aksoy

 suleymanaksoybey@gmail.com

Atıf/Citation: Aksoy., S., & Arıcı, A. F. (2025). Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürü. *Temel Eğitim*, 7(26), 61-75. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1581802>

² Bu çalışma, "Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Okuma Kültürü" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

representations were more common. These books are capable of cultivating in readers positive perceptions toward reading, books, libraries, and the general reading culture. These presentations highlight the importance and role of reading culture in human life. However, despite the positive messages, the portrayal of libraries and bookshelves was not sufficiently addressed in the works. The analysed books contribute to the development of a reading culture. These books can be used as quality stimuli in the processes of cultivating a reading culture. It is recommended that, considering the reflection of both the current and ideal reading culture in Turkish society, more quality works should be produced and made accessible to children to serve as stimuli for the development of reading culture.

Keywords: Contemporary Turkish children's literature, reading culture, reading.

Giriş

Kitap kavramı, insandan bağımsız düşünülemez. Uygur’a (1996) göre kitap, temelde insana bağlıdır. İnsanlığın geçmişte erişebildiği ve gelecekte erişebileceği tüm bilgiler, düşünceler, -edebiyat ayrı bir konumda olmak kaydıyla- sanat eserleri ve bunların yorumları kitaplarla bütünleşmiştir; dolayısıyla insanlığın esas medeniyeti, kâğıt medeniyetidir (Okay, 2019). Kitap kavramı, okuma eylemiyle varlığını sürdürmektedir. Uygur’a (1996) göre kültürel açıdan bakıldığında kitabın temel özelliği, okunmasıdır.

Okuma eylemi pek çok kez tanımlanmıştır. Manguel’e (2024) göre okuma eyleminin pek çok kez tanımlanması, eylemin çok boyutlu anlamlarda kullanılmasından kaynaklanır: Nitekim insanlar sadece sözcükleri okumazlar; resimleri, manzaraları, yüz ifadelerini ve sezgileri de okurlar. Okuma, Türkçede farklı edimleri karşılayan bir sözcüktür. Bu sözcük; okuryazarlık, okuma alışkanlığı ve öğrenim görmek anlamlarında kullanılabilir. Bu sözcüğe yüklenen çeşitli anlamlar, toplumun okuma eylemine yönelik tutumlarını işaret etmekte ve bu tutumları aydınlatmaktadır (Göktürk, 2023). Arıcı’ya (2018) göre okuma, bireyin okuduklarını kendine özgü bir biçimde anlamlandırmasıdır. Karatay’a (2021) göre okuma ve kavrama bir bütündür. Oğuzkan’a (2005) göre okuma, bir yazının tüm öğeleriyle görülmesi, algılanması ve kavranmasıdır. Akyol’a (2020) göre okuma, anlam kurma temelli bir düşünme sürecidir. Güneş’e (2021) göre okuma, bir öğrenme alanıdır ve okur metinden hareketle anlamlar üreterek bu süreçte aktif olur. Balcı’ya (2016) göre okuma; bilgi edinmeyi sağladığından hayat boyunca öğrenmeyi mümkün kılan bir dil becerisidir. Birsnel’e (2018) göre okumak, bilgi edinmeyi ve estetik haz duymayı sağlayan bir eylemdir. Nihayetinde “Kendi başına okumak, hiç kimsenin izini süremeyeceği sonsuz bir dünyaya adım atmaktır.” (Rundell, 2020, s. 14)

Türk toplumunda okumaya önemli bir değer biçilmektedir. OKUYAY’a (2019) göre toplumun çoğunluğu -düzenli okumayanların çoğunluğu dâhil- okuma eyleminin öneminin farkındadır. Bu araştırma verilerine göre okuma kümelerinin dağılımı; okuyanlar %42,3, okuyabilirler %18,8, eskiden okuyanlar %16,4 ve okumayanlar %22,5 olarak belirlenmiş olup toplumun okuma kültürüyle olan ilişkisinin gelişmekte olduğu ifade edilmiştir. MEB’e (2022) göre PISA 2022 okuma becerileri sonuçlarında Türkiye 81 ülke arasında 36. sırada, 37 OECD ülkesi arasında 30. sırada yer almıştır. Bu araştırmaların verileri, Türk toplumunun okuma kültürüne bir bakış ortaya koymaktadır.

Türkçe eğitiminde öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi,

izlenen bu yolla öğrencilere Türkçe sevgisi kazandırmak amaçlanır. Çocukların okuma kültürü edinme süreçlerinde Türkçe eğitimi önemli bir yer tutar. Sever ve diğerlerine (2020) göre Türkçe eğitiminin amaçlarına ulaşmasında okuma alışkanlığının kazandırılması en önemli etkidir; dolayısıyla okuma kültürü edindirmek, Türkçe eğitiminin genel bir amacıdır. Öztürk'e (2020) göre Türkçe eğitiminin temel amacı okuma kültürü edinmiş bireyler yetiştirmektir; bundan ötürü eğitim sürecinde seçilecek metinler, bu amaca uygun nitelikte olmalı ve bu metinleri içeren çocuk edebiyatı eserleri hem okulda hem okul dışında çocuklarla buluşturulmalıdır.

Türkçe eğitiminin yanında çocuk edebiyatının da çocukların okuma kültürü edinme sürecinde görevleri bulunmaktadır. “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.” (Şirin, 2000, s. 9) Ötügen Türkçe Sözlük'te yer alan çocuk edebiyatı tanımında çocuk edebiyatının okuma sevgisine olan etkisine değinilmiştir: “Çocukların düzeyine uygun, onların düşünce ve hayal gücünü geliştirmeye, hayata bağlanmalarına yardımcı olacak ve okuma sevgisi aşılamaaya yönelik yayınların tümü.” (Çağbayır, 2017, s. 1254)

Hayat boyu devam edecek güçlü bir okuma alışkanlığına sahip olmada çocukluk döneminden itibaren bir okuma rutini oluşturmak önem taşır (Daley, 2020). Bu bağlamda Gönen'e (2000) göre çocuk edebiyatının amaçları arasında; çocuklara - onların ilgi alanlarını dikkate alarak- çeşitli konularda kitaplar sunup onlara iyi kitap kavramını kazandırmak da vardır. Çocuk edebiyatı eserleri farklı temalarda meydana getirilmiştir. Oğuzkan'a (2000) göre çocuk kitaplarındaki konular, çocukları düşündürecek ve onlara beceriler kazandıracak nitelikte olmalıdır. Çocuk edebiyatı eserlerinde yer verilen temalardan biri okuma kültürü temasıdır. Okuma kültürü teması 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) Türkçe dersi işlenişinde önerilen seçmeli temalardan biri olarak yer almıştır. Okuma kültürü temalı çocuk kitapları, okuma kültürünün çocuklarca benimsenmesinde ve kütüphane alışkanlığı kazandırılmasında etkili olarak kullanılabilir (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2021 ve 2022a). Alan yazınında Türk çocuk edebiyatında işlenen temaların incelendiği bir araştırmada (Turhan vd., 2021, s. 52) okuma kültürü teması da inceleme konusu olmuştur ve bu temaya ilişkin şu değerlendirme yapılmıştır: “Çok boyutlu ve bütüncül bir şekilde işlenmediği için, temanın çocukların okuma kültürünü geliştirme potansiyeli pek çok açıdan oldukça sınırlı kalmaktadır.” Alan yazınında çocuk kitaplarında okuma kültürü temasına ilişkin Karagözoğlu Aslıyüksek'in (2022b) çalışmasında şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “Sonuç olarak, çalışma kapsamındaki eserlerde okuma kültürüne ilişkin temaların işlenişi oldukça başarılı ve toplumda okuma kültürünün geliştirilmesi için yararlıdır. Çocuk edebiyatı okurları için olumlu şekilde çizilen okur, kütüphane ve kütüphaneci imajları, toplumun bilgi kurumlarına bakış açısına önemli katkılar sunmaktadır.” Sever'e (2023) göre nitelikli çocuk kitapları, çocukların kavramsal gelişimlerini desteklemelidir. Bu temanın eserlerde farklı boyutları yansıtacak biçimde işlenmesi ile çocukların okuma kültürü kavramına karşı olumlu algılar edinmesi sağlanabilir.

Çocukların okuma kültürü edinmeleri yalnızca Türkçe eğitimine dayandırılmaz.

Bu bakış, sınırlı bir nitelik taşır. Çocukların okuma kültürü edinmelerinde Türkçe eğitimi ve çocuk edebiyatı birlikte görev almaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinde yer verilen okuma kültürü teması da çocukların okuma kültürüne ait kavramlarla buluşmasına olanak sağlayarak onların okuma kültürü edinme süreçlerinde görev almaktadır. Karagözoğlu Aslıyüksek'e (2022b) göre çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürü unsurlarına yer verilmesi, okuma kültürünün yaygınlaştırılması noktasında faydalıdır. Sever'e (2023) göre nitelikli çocuk kitaplarıyla çocukların, toplumca benimsenen ve benimsenmeyen tutum ve davranışları sezmeleri mümkündür. Çocuk edebiyatı eserlerinde işlenen okuma kültürü temasının ve bu temaya ilişkin unsurların sunuluş biçimleri ile çocukların okuma kültürüne ilişkin olumlu veya olumsuz algılar geliştirebilmeleri mümkündür. Bundan ötürü çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürü unsurlarının sunuluş biçimleri ve bu sunuluş biçimlerinin nitelikleri, incelenmesi gereken önemli bir durumdur. Kaplan'a (2018) göre Türk milletinin hayatını ve dünya görüşünü ihtiva eden Türk edebiyatını tanımaya çalışmak, kendimizi anlamamıza olanak sağlar. Dolayısıyla Türk çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan okuma kültürü unsurları, Türk milletinin okuma kültürüne ilişkin mevcut ve ideal görüşlerine de ışık tutacaktır.

Sonuç olarak Türk toplumunda okuma kavramına karşı olumlu algılar olmasına karşın toplumun okuma düzeyi ve okuma becerilerindeki gelişmişlik düzeyi istenen seviyede değildir. Toplumun okuma kültürü ile ilişkisini geliştirmek, okuma kültürünün gelişmesini sağlamak için çocuk edebiyatı eserlerinden yararlanılabilir. Çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürü bir tema olarak ele alınarak çocuklarda okuma kültürü unsurlarına ilişkin olumlu algılar oluşturulabilir. Böylelikle çocukların hayat boyunca sürecek okuma alışkanlıklarına zemin oluşturulabilir. Bu nitelikteki eserlerin çocuklarla buluşması sağlanarak toplum düzleminde okuma kültürünün gelişimine katkı sağlamak mümkün olabilir.

Bu araştırmanın temel amacı; çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan okuma kültürü unsurlarının sunuluş biçimlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürü unsurları nasıl sunulmaktadır?

1.1 Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde okuma eylemine ait unsurlar nasıl sunulmaktadır?

1.2 Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde okuma ait unsurlar nasıl sunulmaktadır?

1.3 Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde kitaba ait unsurlar nasıl sunulmaktadır?

1.4 Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde kitaplığa ve kütüphaneye ait unsurlar nasıl sunulmaktadır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerinde okuma kültürünün incelendiği bu araştırmanın modeli, nitel bir araştırma modeli olan durum çalışmasıdır. “Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 70) Creswell (2021, s. 99) durum çalışmasını şu şekilde tanımlamıştır: “Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi kaynakları (örneğin gözlemler, mülakatlar, görsel işitsel materyaller ve dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır.” Bu çalışmada çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan okuma kültürü unsurları ve bu unsurların iletileri durum olarak kabul edilmiştir ve bu iletiler analiz edilmiştir.

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Bu çalışmada örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. “Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 120) “Bir çalışmada gözlem birimleri belli niteliklere 31 sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.), örnekleme alınırlar.” (Büyüköztürk vd., 2022, s. 95) Ölçüt örnekleme yöntemiyle internet üzerinden kitap satışı yapan siteler (Amazon, Babil, BKM Kitap, D&R, Hepsiburada, idexfix, Kitapyurdu, Trendyol) incelenerek başlığında, anahtar kelimelerinde, tanıtım yazılarında okuma kültürü unsurlarının yer aldığı kitaplar tespit edilmiştir. Bu bağlamda kitapların okuma kültürü temasında yazılmış olmasına dikkat edilmiştir. Eserlerin 2000 yılından sonra basılmış olmasına dikkat edilmiştir. Buradan hareketle araştırmanın inceleme nesneleri olarak Türk çocuk edebiyatından 15 eser seçilmiştir. Araştırmanın inceleme nesnesi olarak kitapların seçilmesinin sebebi, kitapların çocukların okuma kültürü kazanma sürecinde etkili olmasıdır. Bu kapsamda araştırma bu 15 eser ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada incelenen çağdaş Türk çocuk edebiyatı eserlerine ait künye bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. İnceleme Nesnesi Olarak Belirlenen Çağdaş Türk Çocuk Edebiyatı Eserleri

Kitap Adı	Yazarı	İlk Basım Yılı
Okumayı Öğrenemeyen Çocuk	Gurbet Lüy	2023
İkinci Şans Kitapçısı	Dicle Keskinoglu	2023
Eyvah Kitap!	Mine Soysal	2006
Kitap Tamircisi	Ömür Kurt	2021
Büyük Dostum	Anıl Basılı	2022
Bir Kitabın Macerası	Koray Avcı Çakman	2021
Yuan Huan’ın Kulübesi	Miyase Sertbarut	2019
Kitabın Hikâyesi	Muhammet Yıldız	2021

Sonsuzluk Kütüphanesi	Mavisel Yener	2020
İnsan Okur (Çocukların Hakları Var – 5)	Süleyman Bulut	2014
Kitaplarımın Yer Yok	Aytül Akal	2024
Kitapların Kahramanı	Fidan Çobanoğlu Kaplan	2020
Sayfalar Arasında Bir Yolculuk	Müslüm Tekin	2023
Bir Fuar Macerası: Martılı Kitap	Figen Yaman Coşar	2023
Hızlı Okuyan Kurtçuk	Betül İlter	2020

Araştırmada Elde Edilen Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2021, s. 189-190) dokümanları nitel araştırmalarda önemli bir bilgi kaynağı olarak görür: “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” Bu araştırmada incelenen çocuk kitapları, matbu birer dokümandır. Bu araştırmada doküman olarak incelenen 15 çocuk kitabına ait bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

İncelenen 15 çocuk kitabı, okuma kültürü unsurlarını barındırmaları açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Çalışmanın ana kategorisi okuma kültürü, çalışmanın alt kategorileri ise dört başlıkta okuma kültürü unsurlarından olan “okuma eylemi”, “okur”, “kitap”, “kitaplık ve kütüphane” olmak üzere seçilmiştir. Alan yazınındaki okuma kültürüne ilişkin çalışmalar incelenmiş, bunun sonucunda alt kategoriler araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Okuma kültürü unsurları metin bağlamında tespit edilmiş ve analiz edilmiştir. Okuma kültürü unsurlarının sunuluşu dört farklı kategoride incelenmiştir:

- Kitapta okuma eylemi nasıl sunulmuştur?
- Kitapta okur nasıl sunulmuştur?
- Kitapta kitap nasıl sunulmuştur?
- Kitapta kitaplık ve kütüphane nasıl sunulmuştur?

Bu araştırmada toplanan veriler, okuma kültürü unsurlarının farklı sunuluş biçimlerini yansıtabilmek adına içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır. Bir mesajın belli özelliklerinin objektif ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapıldığı bir tekniktir. İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır. Araştırmacılar bu kelime ve kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirler ve analiz ederek metinlerdeki mesaja ilişkin çıkarımlarda bulunurlar.” (Büyüköztürk vd., 2022, s. 258)

Araştırmanın Güvenilirliği

Araştırmanın inceleme nesnelerini oluşturmada alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda araştırmanın inceleme nesneleri kesinleşmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda çalışmanın alt kategorileri belirlenmiştir. İlk aşamada iki eser incelenmiş, bu eserlerin bulguları üzerine alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu görüşlerden yararlanarak kalan 13 eser de titizlikle incelenmiştir. Alan uzmanlarının görüşlerini almak için hazırlanan uzman görüşü formlarına çalışmanın ekler kısmında yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından eserler

çok kez okunmuş, inceleme sürecinin titizlikle yürütülmesine gayret edilmiştir. Sonuç olarak araştırmanın tüm aşamalarında alan uzmanlarının görüşleri alınarak bu görüşler doğrultusunda hareket edilmiş ve araştırma tamamlanmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında alan uzmanlarının görüşlerinin alınması ve eserlerin araştırmacı tarafından titizlikle incelenmesi, bu çalışmanın güvenilirliğine katkı sağlamaktadır.

Bulgular

Bu araştırmada; 15 çağdaş Türk çocuk edebiyatı eseri okuma kültürü unsurlarının sunuluş biçimleri bakımından incelemeye tabi tutulmuştur. Okuma kültürü temalı bu eserlerdeki okuma kültürü unsurlarının sunuluş biçimleri, araştırmadaki alt problemlerin yanıtları ışığında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda sunuluş biçimleri; okuma eylemi, okur, kitap, kitaplık ve kütüphane olmak üzere dört kategoride irdelenmiştir.

Tablo 2. İncelenen Eserlerde Tespit Edilen Sunuluş Biçimi Sıklığı

İncelenen Eserler	Okuma Eylemine İlişkin Sunuluş Biçimi Sıklığı	Okura İlişkin Sunuluş Biçimi Sıklığı	Kitaba İlişkin Sunuluş Biçimi Sıklığı	Kitaplığa ve Kütüphaneye İlişkin Sunuluş Biçimi Sıklığı	Toplam Sunuluş Biçimi Sıklığı
Okumayı Öğrenemeyen Çocuk	7	4	6	3	20
İkinci Şans Kitapçısı	4	11	15	2	32
Eyvah Kitap!	17	10	13	3	43
Kitap Tamircisi	2	6	10	1	19
Büyük Dostum	6	4	9	3	22
Bir Kitabın Macerası	4	7	19	3	33
Yuan Huan'ın Kulübesi	10	6	13	3	32
Kitabın Hikâyesi	6	2	19	6	33
Sonsuzluk Kütüphanesi	7	11	21	10	49
İnsan Okur	1	3	8	2	14
Kitaplarıma Yer Yok	1	5	12	3	21
Kitapların Kahramanı	11	6	5	1	23
Sayfalar Arasında Bir Yolculuk	7	9	20	9	45
Bir Fuar Macerası: Martılı Kitap	2	7	13	0	22
Hızlı Okuyan Kurtçuk	24	5	10	2	41
Toplam Sunuluş Biçimi Sıklığı	109	96	193	51	449

Tablo 2'ye göre 193 unsur ile araştırmada en çok kitaba ilişkin sunuluş biçimi saptanmıştır. Bu anlamda incelenen eserlerde kitaba ilişkin iletilere sıklıkla yer verildiği yorumu yapılabilir. Araştırma sonucunda Tablo 62'ye göre 109 unsur ile okuma eylemine ilişkin sunuluş biçimi ikinci sırada, 96 sunuluş biçimi ile okura ilişkin sunuluş biçimi üçüncü sırada yer almaktadır. Tablo 62'ye göre araştırmada en az 51 unsur ile kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin sunuluş biçimi tespit edilmiştir. Bu anlamda incelenen eserlerde kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin iletilerin sık yer almadığı yorumu yapılabilir. Tablo 62'ye göre 49 unsur ile araştırmada en çok sunuluş biçimi tespit edilen eser Sonsuzluk Kütüphanesi, 14 unsur ile araştırmada en az sunuluş biçimi tespit edilen eser İnsan Okur'dur. Bu anlamda Sonsuzluk Kütüphanesi'nin okuma kültürü unsurlarını barındırma bakımından zengin olduğu, İnsan Okur'da okuma kültürü unsurlarına sınırlı olarak yer verildiği yorumları yapılabilir.

Birinci alt problem olan okuma eylemine ait unsurların sunuluş biçimlerine dair şu sonuçlara ulaşılmıştır: İncelenen eserlerde okuma eylemine ait toplamda 109 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Tablo 2'ye göre okuma eylemine ait en fazla sunuluş biçimi barındıran eser, Hızlı Okuyan Kurtçuk'tur. Bu eserde 24 sunuluş biçimi tespit edilmiştir. Bu anlamda ikinci sıradaki eser, içerdiği 17 sunuluş biçimi ile Eyvah Kitap!'tır. Bu anlamda üçüncü sıradaki eser, içerdiği 11 sunuluş biçimi ile Kitapların Kahramanı'dır. Okuma eylemine ait unsurların nicelik olarak en az tespit edildiği eser İnsan Okur'dur. Bu eserde 1 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Bu eseri, içerdikleri ikişer sunuluş biçimi ile Kitap Tamircisi ve Bir Fuar Macerası: Martılı Kitap isimli eserler takip etmektedir. Buradan hareketle İnsan Okur, Kitap Tamircisi ve Bir Fuar Macerası: Martılı Kitap adlı eserlerin okuma eylemine ait sunuluş biçimlerini barındırma bakımından zayıf oldukları yorumu yapılabilir. Bulgulara göre okumanın; herkesin sahip olduğu bir hak, tek başına yapılan yararlı bir eylem, bir mutluluk kaynağı olduğu şeklindeki sunuluş biçimlerine eserlerde sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir. Okumanın çok yönlü yaşantı sağlayan yönü eserlerde sıklıkla işlenmiş; bilgi ve görgü artıran, düşündüren, düşler kurduran, çeşitli duygular yaşatan, farklı dünyalar sunan, özgürleştiren yönleri ele alınmıştır. Eserlerde okumanın yazmayla ilintili olduğu ifade edilmiş, okumanın yazmayı tetikleyen yönü vurgulanmıştır. Ailece kitap okumanın mümkün olduğu belirtilerek okuma, aileyi birleştirici bir unsur olarak sunulmuştur. Okuma öğrenim görmek bağlamında ele alınmış, bu anlamında şiddetten uzak tutan yönü vurgulanmıştır. Okuma rutinlerine, okuma tekniklerine, hızlı okuma tekniklerine, okuma etkinliklerine, okumayı sevdirmeye yollarına yer verilmiştir. Bazı kitapların tekrar tekrar okunduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin ve Türkçe dersinin, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada rolü olduğu vurgulanmıştır. Sevilen bir insanın kitap okuması bir arzu olarak betimlenmiştir. Bulgulara göre özetle okuma eylemi; yararlı, saygın, bir ihtiyaç ve hayati bir eylem olarak sunulmuştur. Bu sunuluş biçimleri; okurda okuma eylemine ilişkin olumlu algılar oluşturmaya elverişlidir. Buna karşılık eserlerde okuma eylemine ilişkin olumsuz sunuluş biçimleri de tespit edilmiştir. Bu bağlamda okumanın; sıkıcı ve zorunluluk olmadığı şeklindeki olumsuz iletilerine eserlerde sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir.

İkinci alt problem olan okura ait unsurların sunuluş biçimlerine dair şu sonuçlara ulaşılmıştır: İncelenen eserlerde okura ait toplamda 96 sunuluş biçimi belirlenmiştir.

Tablo 62'ye göre okura ait en fazla sunuluş biçimi barındıran eser, İkinci Şans Kitapçısı ile Sonsuzluk Kütüphanesi'dir. Bu iki eserde okura ait on birer sunuluş biçimi tespit edilmiştir. Eyvah Kitap! isimli eser, içerdiği on sunuluş biçimi ile bu eserlerinden ardından gelmektedir. Okura ait unsurların nicelik olarak en az tespit edildiği eser Kitabın Hikâyesi'dir. Bu eserde 2 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Bu eseri; içerdiği 3 sunuluş biçimi ile İnsan Okur, içerdikleri dörder sunuluş biçimi ile Okumayı Öğrenemeyen Çocuk ve Büyük Dostum takip etmektedir. Buradan hareketle Kitabın Hikâyesi, İnsan Okur, Okumayı Öğrenemeyen Çocuk ve Büyük Dostum adlı eserlerin okura ait sunuluş biçimlerini barındırma bakımından zayıf oldukları yorumu yapılabilir. Bulgulara göre okura ilişkin sunuluş biçimleri, eserlerde çoğunlukla kitap kahramanları üzerinden işlenmiştir. Eserlerde bazen bir yazar, bazen bir kitap tamircisi, bazen bir kütüphane memuru; okur olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin örnek bir okur olması gerektiği belirtilmiştir. Okurun çoğunlukla kitaplarla olumlu ilişkisi olduğu betimlenmiştir. Okur; sevdiği kitabı ezberleyecek kadar kitaplara ve okumaya tutkun kişidir. Okur kitap kahramanlarını tanıyan, onları kendine örnek alan, onlara öykünüp davranışlar sergileyen kişidir. Bu bağlamda kitap kahramanlarının okur üzerindeki etkisinin büyük olduğu yorumlanmıştır. Okurun kitapları muhatap olarak gördüğü, onlarla konuştuğu ve sohbet ettiği eserlerde sıklıkla işlenen iletilerdir. Okur için farklı mekânların okuma mekânı olduğu eserlerde vurgulanmıştır. Eserlerde okuma eyleminin kişiye özgü olduğu, dolayısıyla okurların farklı profillerde olduğu ve farklı özellikleri haiz olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda dergi biriktiren, kitap satın almadan orada kısım kısım kitap okuyan, sık kitap alan, imzalı kitaplara değer veren, çoğunlukla eski kitaplar okuyan, tüm gününü okuyarak geçiren, kitaplara şefkatle yaklaşan, okuma günlüğü tutan ve yazım yanlışlarından rahatsızlık duyan okur profillerine yer verilmiştir. Yetişkin okurların çocuk edebiyatı eserlerine ilgi duyup okuyabileceği örneklenirilmiş, böylelikle çocuk edebiyatına kapsayıcı ve geniş bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Okurun kitaplara karşı bakış açısı değişken olarak betimlenmiştir. Bu anlamda bir zamanlar kitapsever olan bir okurun sonradan kitaplara düşman olabileceği, bir zamanlar kitapları sevmeyen bir okurun sonradan kitapsever olabileceği örnek gösterilmiştir. Okurun kütüphaneyi ve kitap fuarlarını ziyaret ettiği eserlerde sunulmuştur. Bulgulara göre kitapseverleri görmenin insanlara mutluluk verdiği, kitaplar konusunda bilgili olan okurların hayranlık uyandırdığı belirtilmiştir. Bu bağlamda eserlerde okurlara-okurluğa dair pozitif bir imaj oluşturmaya çalışılmıştır. Bu imaj olumlu sunuluş biçimleri ile çoğunlukla farklı profile okurluk özelliklerini haiz kitap kahramanları üzerinden aktarılmıştır. Bu sunuluş biçimleri; okurda okura ilişkin olumlu algılar oluşturmaya elverişlidir. Buna karşılık eserlerde okura ilişkin olumsuz sunuluş biçimleri de tespit edilmiştir. Çocuk okurların kitaplarla zayıf bağları olabileceği eserlerde vurgulanmıştır. Bu bağlamda herkesin kitapları sevmediği aktarılmıştır.

Üçüncü alt problem olan kitaba ait unsurların sunuluş biçimlerine dair şu sonuçlara ulaşılmıştır: İncelenen eserlerde kitaba ait toplamda 193 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Tablo 62'ye göre kitaba ait en fazla sunuluş biçimi barındıran eser, Sonsuzluk Kütüphanesi'dir. Bu eserde kitaba ait 21 sunuluş biçimi tespit edilmiştir. Bu eseri içerdiği 20 sunuluş biçimi ile Sayfalar Arasında Bir Yolculuk adlı eser takip etmektedir. Bu eseri içerdikleri on dokuzar sunuluş biçimi ile Kitabın Hikâyesi ve

Bir Kitabın Macerası takip etmektedir. Kitaba ait unsurların nicelik olarak en az tespit edildiği eser Kitapların Kahramanı'dır. Bu eserde 5 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Bu eseri; içerdiği 6 sunuluş biçimi ile Okumayı Öğrenemeyen Çocuk, ardından içerdikleri sekizer sunuluş biçimi ile İnsan Okur ile Büyük Dostum takip etmektedir. Buradan hareketle Kitapların Kahramanı, Okumayı Öğrenemeyen Çocuk, İnsan Okur, Büyük Dostum adlı eserlerin kitaba ait sunuluş biçimlerini barındırma bakımından zayıf oldukları yorumu yapılabilir. Kitaplara ilişkin sunuluş biçimlerinde; kitapların bir ihtiyaç olduğuna, oldukça anlamlı ve değerli olduğuna değinilmiş ve kitapların insanlara dost oldukları sıklıkla vurgulanmıştır. Kitapların insanlara iyi geldiği vurgulanmış, insan hayatındaki önemli konumu ifade edilmeye gayret edilmiştir. Kitapların mutluluk veren, önemli bilgilere ulaştıran yönleri ele alınmış; kitapların insanlığın kültürel mirası olduğu sunulmuştur. Kitap sevgisi memnuniyetle karşılanan bir sevgi olarak betimlenmiş ve kitapları sevmenin farklı nedenlerine yer verilmiştir. Bir sunuluş biçiminde kitap sevgisinin bir nedeni aile içinde birleştirici bir konumda olmasına bağlanmıştır. Kitaplar Türkçe dersinin önemli bir bileşenidir. Kitapların farklı konular barındırdığı, kitapları konu alan kitapların da var olduğu ifade edilmiştir. Eserlerde kitaplar kişileştirilmiş, konuşturulmuş ve okunma beklentileri olduğu belirtilmiştir. Bu yolla hem çocukların hem yetişkinlerin kitap okuması gerekliliği sunulmuştur. Bu bağlamda kitapların okunmak için olduğu anlatılmıştır. Sunuluş biçimlerinde kitap kahramanları, dergiler, sesli kitap ve matbaacılık eserlere konu edilmiştir. Bazı kitapların çocuklar için olduğu ifade edilmiş, böylelikle örtük olarak çocuk edebiyatının varlığı sunulmuştur. Bu bağlamda kitapların, çocukların sesi olabileceği ifade edilmiştir. Kitap yazma konusuna ilişkin yayınevinin çalışmaları ve yayınevi çalışanlarına yer verilmiştir. Bu profesyonellerin uyum içinde kitaplara emek verdikleri sunulmuştur. Buna karşılık eserlerde kitaba ilişkin olumsuz sunuluş biçimleri de tespit edilmiştir. Bu sunuluş biçimlerinde; kitapların çocuklar için bir oyuncak hatta zarar verilebilecek bir nesne olarak görülebileceği, kitapların beğenilmeyen bir doğum günü hediyesi olabileceği işlenmiştir. Buna karşılık sunuluş biçimlerinde; kitapların bir hediye ve özellikle doğum günü hediyesi olmaya müsait olduklarını ifade eden olumlu iletiler de mevcuttur. Kitaplardan uzak olmanın nedenleri belirtilmiştir. Bazı kitapların okunmayıp dekoratif obje olarak değerlendirilebileceğine, nitelsiz ve sıkıcı kitapların var olduğuna, fantastik kitaplara olumsuz bakış olabileceğine yer verilmiştir.

Dördüncü alt problem olan kitaplığa ve kütüphaneye ait unsurların sunuluş biçimlerine dair şu sonuçlara ulaşılmıştır: İncelenen eserlerde kitaplığa ve kütüphaneye ait toplamda 51 sunuluş biçimi belirlenmiştir. Tablo 62'ye göre kitaplığa ve kütüphaneye ait en fazla sunuluş biçimi barındıran eser, Sonsuzluk Kütüphanesi'dir. Bu eserde kitaplığa ve kütüphaneye ait 10 sunuluş biçimi saptanmıştır. Bu eseri içerdiği 9 sunuluş biçimi ile Sayfalar Arasında Bir Yolculuk takip etmektedir. Kitaplığa ve kütüphaneye ait unsurların nicelik olarak en az tespit edildiği eser Kitapların Kahramanı ile Kitap Tamircisi'dir. Bu iki eserde birer sunuluş biçimi saptanmıştır. Buradan hareketle Kitapların Kahramanı ve Kitap Tamircisi adlı eserlerin kitaplığa ve kütüphaneye ait sunuluş biçimlerini barındırma bakımından zayıf oldukları yorumu yapılabilir. Bir Fuar Macerası: Martılı Kitap isimli eserde kitaplığa ve kütüphaneye ait sunuluş biçimi tespit edilememiştir. Bu eser, kitaplığa

ve kütüphaneye ait sunuluş biçimlerini barındırma niteliğinden yoksundur. Bulgulara göre kütüphane sıklıkla kuralları olan bir mekân olarak betimlenmiştir. Bu anlamda sessiz olmaya, yiyecek yememeye, ödünç kitap alma sınırına ve kitabı teslim süresine, kitaplara karşı nazik davranmaya yer verilmiştir. Kitaplardaki kahramanlara ait şahsi kütüphaneler, bazen bir yetişkine -örneğin bir öğretmene veya yazara- bazen de bir çocuğa ait kitaplıklar sunulmuştur. Bu sunuluş biçimi ile kitapseverlerin kendi kütüphaneleri kurabileceği, bu işin emek gerektirdiği ifade edilmiştir. Okul kütüphanesi, cezaevinin kütüphanesi, yayınevinin kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Büyükaada Halk Kütüphanesi, Yazma Eserler Kütüphanesi, Çamlıca Araştırma Kütüphanesi konu edilmiştir. Eserlerde vurgulanan iletilerden biri fantastik kütüphaneler kurulabileceğidir. Sunuluş biçimlerinde kütüphanenin okuma alışkanlığı kazandırmada rolünün olduğuna ve okurlar için kitaplara ulaşım sağladığına yer verilmesi; okurda kütüphaneye ilişkin olumlu izlenim uyandırabilecek ve kütüphane kullanımına teşvik edebilecek niteliktedir. Çocukların da kütüphaneyi ziyaret edip kullandıklarının sunulması, kütüphane kullanımına bir örnek teşkil etmektedir. Buna karşılık eserlerde kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin olumsuz sunuluş biçimleri de tespit edilmiştir. Bu sunuluş biçimlerinde; kütüphaneyi sevmeyenlerin olduğu, kitaptan uzak duran çocukların kitaplıktan da uzak durduğu, kitaplıkların küçük çocuklar için tehlikeli bir nesne olabileceği, kütüphane memurlarının ihmalkâr davranabileceği ve bunun sonucunda kitapların zarar görebileceği iletilerine yer verilmiştir. Buradan hareketle kütüphane çalışanlarının titizlikle çalışmaları gerektiği örtük olarak sunulmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Okuma, kadim bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Callil'e (2018) göre insan var oldukça kitaplar ve okuma eylemi de var olacaktır. Bu denli insana bağlı olan bir kavramla Türk toplumunun ilişkisinin sorgulanması gerekmektedir. Yapılan araştırmalar, örneğin OKUYAY (2019) ve MEB (2022) PISA Türkiye sonuçları, Türk toplumunda gelişkin bir okuma kültürünün henüz olmadığını ortaya koymaktadır. “Bir toplumun esenliğinde en belirleyici etken, okuryazarlık oranının da ötesinde, okuyan yurttaş sayısıdır.” (Göktürk, 2023, s. 117) Bunu sağlamanın yolu gelişkin bir okuma kültüründen geçmektedir. Dolayısıyla müreffeh bir bugün ve gelecek için okuma kültürünün gelişimi sağlanmalıdır. Kovaç’a (2022) göre insanlar kitaplarla bağını korumazsa gelecekleri olmayacaktır. Bu bağlamda Şirin (2019, s. 72-73) Türk toplumunun çocuk edebiyatına dair ödevini şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuğun yazı kültürü kozasının ailede örülmeye başlanacağı, okulda geliştirilip sosyal çevre tarafından destekleneceği; erken çocukluk döneminden başlayan ve ilk gençlik çağını kapsayan, kapsamlı bir ‘Okuma Kültürü Programı’yla desteklenen bütünsel bir süreç.”

Çocuklara okuma kültürü edindirme sürecinde farklı değişkenler görev alır. Quigley’e (2022) göre okuma kültürünü yeşertmekte yalnızca okul etkin değildir. Bu süreçte ailelere düşen görevler bulunmaktadır. OKUYAY’a (2019) göre okuma kültürünün yaygınlaştırılmasında okuldan ziyade ailelerin etkili olduğuna inananlar çoğunluktadır. Bu bağlamda aileden okuma konusunda destek görmek, okumayı artırmaktadır. Ailelerin öncelikle kendilerinin okuma kültürünü benimseyerek çocuklarının bu kültürü benimsemelerine öncülük etmeleri gerekmektedir. Bu

bağlamda çocuk edebiyatı-okuma kültürü ilişkisine dair toplumda farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Ailelerin; okuma kültürünün gelişimini destekleyen, nitelikli çocuk edebiyatı eserleriyle çocuklarını buluşturmaları gerekmektedir. Okuma temasını ele alan çocuk kitapları, bu nitelikteki eserler kapsamında değerlendirilebilir.

Ezcümle incelenen okuma kültürü temalı çocuk edebiyatı eserleri, okuma kültürü unsurlarına ait olumlu ve olumsuz iletiler barındırmaktadır. Ancak söz konusu eserlerde, olumlu iletiler ağır basmaktadır. Dolayısıyla bu eserler; okuma eylemine, okura, kitaba, kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin olumlu algılar oluşturmada niteliklidir. Bu unsurlar, eserlerde anlam çeşitliliği çerçevesinde sunulmuştur. Kitaplığa ve kütüphaneye ilişkin iletilerin diğer unsurlara kıyasla eserlerde daha az yer alması bir eksiklik olarak yorumlanabilir. Nitekim kitaplıklar ve kütüphane kurumu, okuma kültürünün önemli bir parçasıdır. Karagözoğlu Aslıyüksek'e (2022a) göre kütüphane kurumuna çocuk edebiyatı eserlerinde okuma eylemiyle ilişkili olarak yer verilmesi, çocuklara kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmada etkilidir. Bu bağlamda kütüphanelere değerli bir kurum olarak eserlerde yer verilmelidir.

Sonuç olarak incelenen eserler, okuma kültürü edindirme süreçlerinde materyal olarak kullanılabilecek işleve sahiptir. Okuma kültürünün gelişimini destekleyen söz konusu eserler, okurda okuma kültürüne ilişkin olumlu bir imaj oluşturmada ve okuru okumaya teşvik etmede faydalıdır. Okuma kültürünün gelişiminde okuma kültürü temalı çocuk edebiyatı eserleri etkili uyaranlardır. Göktürk'e (2023) göre okumak, insanın dünyası ile çevresini anlama yoludur. Çocuklar, bu temadaki eserleri okuyarak okuma kültürü kavramına karşı farkındalık ve bilinç kazanacaklardır.

Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçları doğrultusunda araştırma konusuna yönelik geliştirilen önerilere yer verilmiştir:

➤ Okuma kültürü edindirme sürecinde okuma kültürü temalı kitaplardan ve metinlerden yararlanılabilir. Bu eserlerde okuma kültürü unsurlarına geniş ölçüde yer verilebilir. Bu nitelikteki eserlerin yayın hizmeti sağlanabilir. Bu bağlamda T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Okuma Kültürü Mekânları: Çocuk Kitapları Seti (7 Kitap) başlıklı kitap dizisi nitelikli bir örnektir.

➤ Türk çocuk edebiyatında okuma kültürü temalı kitap sayısı sınırlıdır. Yazarlar bu temada nitelikli eserler üretebilir, bu kitapların tanıtımları yapılabilir ve bu eserler çocuklarla buluşturulabilir. Bu yayınlarda okuma kültürü anlam çeşitliliği çerçevesinde sunulabilir.

Kaynakça

- Akyol, H. (2020). Türkçe ilk okuma yazma öğretimi. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ancı, A. F. (2018). Okuma eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, A. (2016). Okuma ve anlama eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Birsel, S. (2018). Nezleli karga. Sel Yayıncılık.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2022). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Callil, C. (2018). Hakiki iblisler. Aydın, H. (Ed.) Okuma üzerine yakın okumalar (s. 37-49). (Çev., O.

- Mağden Ünal), Delidolu Yayınları. (Orijinal çalışma 2011'de yayımlandı).
- Creswell, J. W. (2021). Nitel araştırma yöntemleri-beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (Çev., S. B. Demir ve M. Bütün), Siyasal Kitabevi.
- Çağbayır, Y. (2017). Ötüken Türkçe sözlük. Ötüken Neşriyat.
- Daley, M. (2020). Kitap okuyan çocuk yetiştirmek. (Çev., M. Sır), Orenda Kitap.
- Göktürk, A. (2023). Sözün ötesi. Yapı Kredi Yayınları.
- Gönen, M. (2000). Çocuk edebiyatının hedeflerini kısaca açıkla mısınız?. Şirin, M. R. (Ed.), 99 soruda çocuk edebiyatı (s. 43-44). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Güneş, F. (2021). Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kaplan, M. (2018). Kültür ve dil. Dergâh Yayınları.
- Karagözoğlu Aslıyüksel, M. (2021). Ezgi Berk'in Kitap Tamircisi Toprak öyküsünde kitap ve kütüphane unsurları. Karagözoğlu Aslıyüksel, M. (Ed.), Türk edebiyatında kitap, kütüphane ve okuma kültürü (s. 611-622). Hece Yayınları.
- Karagözoğlu Aslıyüksel, M. (2022a). Okuma kültürü kazandırmada bir araç olarak edebiyat: Annie Silvestro'nun Kütüphane Tavşanı örneği. Arşiv Dünyası, 9(1), 1-9. <https://doi.org/10.53474/ad.1029735>
- Karagözoğlu Aslıyüksel, M. (2022b). Çocuk edebiyatında okuma kültürü: Resimli kitaplar üzerinden tematik bir değerlendirme. TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, (34), 38-54.
- Karatay, H. (2021). Okuma eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). Türkçe öğretimi-Türkçe ve sınıf öğretmenleri için. Engin Yayınevi.
- Kovaç, M. (2022). Okumak nefes almaktır. (Çev., E. İdemen Doğramacı), Portakal Kitap. (Orijinal çalışma 2020'de yayımlandı).
- Manguel, A. (2024). Hayali bir hayat-Sieglinde Geisel ile söyleşi. (Çev., O. Düz), Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma 2021'de yayımlandı).
- MEB. (2019). Türkçe dersi öğretim programı.
- MEB. (2022). PISA 2022 Türkiye raporu. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf
- Oğuzkan, A. F. (2000). İyi bir çocuk kitabı dil, anlatım, konu bakımından nasıl olmalıdır?. Şirin, M. R. (Ed.), 99 soruda çocuk edebiyatı (s. 210-212). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Okay, M. O. (2019). Kâğıt medeniyeti. Dergâh Yayınları.
- OKUYAY. (2019). Türkiye okuma kültürü araştırması. <https://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf>
- Öztürk, B. (2020). Okuma kültürü oluşturmada çocukların edebiyat çevresini genişletmeye yönelik uygulamalar: İngiltere örneği. Kastamonu Education Journal, 28(5), 2112-2124. 10.24106/kefdergi.787822
- Quigley, A. (2022). Okuma boşluğunu kapatmak (Öğrencilerimizin güçlü okuyucular olmasını nasıl sağlarız?). (Çev., Z. Atsız). Orenda Kitap. (Orijinal çalışma 2020'de yayımlandı).
- Rundell, K. (2020). Neden çocuk kitapları okumalıyız-Ne kadar büyük ve bilge olursak olalım. (Çev., Ş. Taş). Domingo Yayınevi.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2020). Etkinliklerle Türkçe öğretimi. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2023). Çocuk ve edebiyat. Tudem Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2000). Çocuk edebiyatı nedir?. Şirin, M. R. (Ed.), 99 soruda çocuk edebiyatı (s. 9-10). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı. Uçan At Yayınları.
- Turhan, O., Baş, B. ve Karaca Turhan, F. (2021). Türk çocuk edebiyatında tema: Kitap katalogları üzerine bir inceleme. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 31-58. <https://doi.org/10.9779/pauefd.794327>
- Uygur, N. (1996). Tadı damağımda. Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Purpose

The main purpose of this study is to reveal the ways of presentation of reading culture elements in contemporary Turkish children's literature works. In this context, the works were analysed by classifying them in four dimensions according to the qualities of the ways of presenting the elements of reading culture. These four dimensions were determined by the researcher in line with the relevant studies in the literature. The elements of reading culture were analysed by classifying them in the following four dimensions: presentation of the act of reading, presentation of the reader, presentation of the book, presentation of the library and the library. In this direction, the messages of the reading culture elements in the analysed works were examined.

Method

The model of this research, in which reading culture in contemporary Turkish children's literature works is analysed, is a case study, which is a qualitative research model. 'The most basic feature of qualitative case study is the in-depth investigation of one or several situations. In other words, the factors related to a situation (environment, individuals, events, processes, etc.) are investigated with a holistic approach and the focus is on how they affect the relevant situation and how they are affected by the relevant situation.' (Yıldırım & Şimşek, 2021, p. 70) Creswell (2021, p. 99) defined the case study as follows: 'Case study research is a qualitative approach in which the researcher collects detailed and in-depth information about real life, a current limited system (a situation), or multiple limited systems (situations) over a period of time through multiple sources of information (e.g. observations, interviews, audiovisual materials and documents, and reports), and presents a case description or case themes.' In this study, reading culture elements in children's literature works and the messages of these elements were accepted as cases and these messages were analysed.

Results and Discussion

Reading continues to exist as an ancient concept. According to Callil (2018), as long as human beings exist, books and the act of reading will also exist. It is necessary to question the relationship of Turkish society with a concept that is so dependent on human beings. Studies, such as OKUYAY (2019) and MEB (2022) PISA Turkey results, reveal that Turkish society does not yet have a developed reading culture. 'The most decisive factor in the well-being of a society, beyond the literacy rate, is the number of citizens who read.' (Göktürk, 2023, p. 117) The way to ensure this is through a developed reading culture. Therefore, the development of reading culture should be ensured for a prosperous present and future. According to Kovač (2022), if people do not maintain their connection with books, they will have no future. In this context, Şirin (2019, pp. 72-73) expressed the duty of Turkish society regarding children's literature as follows: 'A holistic process in which the cocoon of the child's writing culture will begin to be woven in the family, developed at school and supported by the social environment, starting from early childhood and covering the early adolescence, supported by a comprehensive 'Reading Culture Programme'.' Different variables play a role in the process of providing children with a reading culture. According to Quigley (2022), only the school is not effective in fostering a reading culture. Families have duties in this process. According to OKUYAY (2019), the majority of those who believe that families are more effective than schools in promoting reading culture. In this context, receiving support from the family in reading increases reading. Families should first adopt the reading culture themselves and lead their children to adopt this culture. In this context, it is necessary to raise awareness in society about the relationship between children's literature and reading culture. Families should bring their children together with qualified children's literature

works that support the development of reading culture. Children's books dealing with the theme of reading can be considered within the scope of these works. In sum, the analysed works of children's literature on the theme of reading culture contain positive and negative messages about the elements of reading culture. However, positive messages predominate in these works. Therefore, these works are qualified to create positive perceptions about the act of reading, the reader, the book, the library and the library. These elements are presented within the framework of diversity of meaning. The fact that messages related to libraries and libraries are included less in the works compared to other elements can be interpreted as a deficiency. As a matter of fact, libraries and library institutions are an important part of reading culture. According to Karagözoğlu Aslıyüksek (2022a), the inclusion of the library institution in children's literature works in relation to the act of reading is effective in giving children the habit of using the library. In this context, libraries should be included in the works as a valuable institution. As a result, the analysed works have a function that can be used as a material in the process of acquiring reading culture. These works, which support the development of reading culture, are useful in creating a positive image of reading culture in the reader and encouraging the reader to read. Works of children's literature with the theme of reading culture are effective stimuli in the development of reading culture. According to Göktürk (2023), reading is a way of understanding the human world and its environment. Children will gain awareness and consciousness towards the concept of reading culture by reading the works in this theme.

Author and Affiliations / Yazar ve Bağlantılar

Süleyman Aksoy¹, Ali Fuat Arıcı²,

Sorumlu yazar Süleyman Aksoy

suleymanaksoybey@gmail.com

¹ Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, suleymanaksoybey@gmail.com , ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5128-2102>

² Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul afaturkey@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0980-0824>